Maa- ja metsätalousvaliokunta
13.3.2017

Asia: Kepan lausunto aiheesta valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti (VNS 1/2017 vp)

Kepa on yli 300 suomalaisen kehitysyhteistyö- ja ympäristöjärjestön kattojärjestö. Kiitämme maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen selonteosta ja toteamme lausuntonamme seuraavaa:

Kehitettävää

- Valtioneuvosto on hiljattain selvittänyt Suomen vahvuudet ja heikkoudet kestävän kehityksen saralla. Selonteko ei vastaa tunnistettuihin heikkouksiin, vaan tukeutuu hallitusohjelmaan ja muihin jo sovittuihin toimiin.
- Selonteosta puuttuu johdonmukaisuus, jolla kestävää kehitystä edistettäisiin Suomessa ja globaalisti Agenda 2030 -ohjelman edellyttämällä tavalla. Se ei onnistu linjaamaan pitkäjänteisiä toimia kestävän kehityksen edistämiseksi.
- Selonteon painopiste 1, Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi, pohjautuu hallituksen ilmasto- ja energiastrategiaan, joka ei ole linjassa Pariisin ilmastosopimuksen kanssa.
- Selonteon perusteella Suomi ei tule käyttämään vahvaa potentiaaliaan edistää kestävää kehitystä Suomessa ja globaalisti.

Kiitettävää

- Seurantajärjestelmässä hyvää on ulkopuolinen evaluaatio, joka tulisi tuoda eduskuntaan selonteon muodossa.
- Seurantajärjestelmän osalta Agenda 2030 -ohjelman huomioiminen lainvalmistelussa ja budjetoinnissa on tärkeää, mutta se tulee aloittaa välittömästi.

Selonteosta puuttuu johdonmukaisuus

Ennen hallituksen toimeenpanosuunnitelman laatimista valtioneuvoston kanslia teetti selvityksen Suomen vahvuuksista ja heikkouksista kestävän kehityksen saralla. Keskeisiksi haasteiksi tunnistettiin ilmastonmuutoksen vastaisten toimien riittämättömyys, luonnonvarojen liiallinen

kulutus sekä talous- ja työllisyyskehitys. Samaan aikaan selvitys toteaa, että Suomella on hyvät mahdollisuudet saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet, mikäli esimerkiksi panostetaan energiaa ja luonnonvaroja hyödyntävään vihreään talouteen, vähennetään yhteiskunnan eriarvoistumista sekä vahvistetaan tutkimukseen perustuvaa päätöksentekoa.[1]

Hallituksen selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta ei kuitenkaan ota käyttöön Suomen potentiaalia kestävän kehityksen toteuttajana.

Yksi esimerkki johdonmukaisuuden puutteesta on turpeen energiakäyttö. Selonteossa todetaan, että ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää erityisesti fossiilisista polttoaineista luopumista ja että Suomi tukee globaalisti pyrkimyksiä fossiilisten polttoaineiden tukien eliminoimiseksi. Kotimaassa Suomi kuitenkin jatkaa turpeen energiakäyttöä ja antaa sille vuonna 2017 verotukea 146 miljoonan euron edestä[2]. Esimerkiksi kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli on todennut, että ”turpeen voi osoittaa uusiutuvaksi luonnonvaraksi vain hyvin pitkällä aikavälillä”[3]. Kepan kanta on, että turpeen energiakäytöstä tulee luopua viimeistään vuoteen 2025 mennessä.

Ilmastotoimet ja luonnonvarojen kulutus Suomen kipupisteitä

Ilmastonmuutoksen torjunta on yksi Agenda 2030 -ohjelman läpileikkaavista teemoista. Kestävän kehityksen tavoitteista kaksi käsittelee erityisesti ilmastonmuutokseen vastaamista (tavoite 7 ”Edullista ja puhdasta energiaa” sekä tavoite 13 ”Ilmastotekoja”). Ilmasto- ja energiastrategiaan pohjautuva selonteko ei vastaa Suomen Pariisin ilmastosopimuksessa tekemiä sitoumuksia. Pahimpia epäkohtia ovat turpeen energiakäyttö, biotalouden nimissä tehtävät lisääntyvät metsähakkuut ja päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensointi teollisuudelle.

Suomen talouden tulee toimia planeettamme ja suomalaisen luonnon kantokyvyn asettamissa rajoissa ihmisoikeuksia kunnioittaen. Kansalaisyhteiskunta vaatii suosituksissaan[4], että valtion on asetettava ohjauskeinot, jotka johtavat luonnonvarojen kulutuksen merkittävään absoluuttiseen vähenemiseen. Kestäviä tuotantotapoja (tavoite 12 ”Vastuullista kuluttamista ja tuotantoa”) on tuettava esimerkiksi kiertotaloudella ja kemikalisoitumista vähentämällä.

Kansainvälisesti Suomen tulee edellyttää luonnonvarojen kestävää käyttöä ja ympäristön huomioivaa yritystoimintaa sekä lainsäädännön keinoin että vapaaehtoisuuteen perustuen. Julkisissa hankinnoissa tulee varmistaa, että hankintaketju edistää kestävän kehityksen tavoitteiden, kuten työntekijöiden oikeuksien ja metsäkadon pysäyttämisen, toteutumista. Ympäristö- ja ihmisoikeuksia koskevien yritysten huolellisuusvelvollisuuksien on oltava sitovia.

---

[1] VNK (2015): Agenda 2030 Suomessa: Kestävän kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.
[2] VM (2016): Verotuet 2015 – 2017e.
[3] Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli (2016): Viisi kärkeä kestävämpään kehitykseen.
[4] Kansalaisyhteiskunnan suositukset Suomen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan (2015).

Suomella valmiudet parempaan

Kestävän kehityksen tavoite 2 ”Ei nälkää” vaatii poistamaan nälän ja edistämään kestävää maataloutta. Suosituksissaan kansalaisyhteiskunta esittää muun muassa lähituotannon vahvistamista. Suomen toimia kestävän kehityksen edistämiseksi vahvistaisi esimerkiksi ruokahävikin vähentämiseen tähtäävä laki, joka velvoittaa luovuttamaan myynnistä poistetut syömäkelpoiset elintarvikkeet voittoa tavoittelemattomille tahoille ruokajakelua varten.

Kansainvälisesti ruokaturvaa ja kestävää maataloutta voidaan edistää tukemalla kehitysmaiden pienviljelijöitä ja maankäyttöoikeuksia. Suomen tulee ajaa reiluja, ruokaturvaa vahvistavia kansainvälisen kaupan sääntöjä osana kaikkia kansainvälisiä neuvotteluja.

Kansalaisyhteiskunta esittää suosituksissaan, että ekosysteeminen suojelua (tavoite 14 ”Vedenalainen elämä” ja 15 ”Maanpäällinen elämä”) voidaan edistää Suomessa vähentämällä maa- ja metsätalouden ravinnekuormitusta kohdennetuin ympäristönsuojelutoimin ja lisäämällä merkittävästi kasvipohjaisen ravinnon osuutta suomalaisten ruokavaliossa. Globaalisti Suomen tulee ajaa merten suojelualueita kansainvälisin sopimuksin – myös arktisille alueille. Toimivien jätteenkäsittelyjärjestelmien luominen ja maatalouden päästöjen vähentäminen ehkäisevät osaltaan luonnon monimuotoisuutta uhkaavaa saastumista, kuten muovien kertymistä meriin.

Seurantajärjestelmä tarjoaa raamin toteutukselle

Myönteistä on, että toimeenpanosuunnitelma käsitellään selontekona, joka mahdollistaa laajan keskustelun eduskunnassa sekä valiokunnissa. Seurantajärjestelmä antaa raamit kestävän kehityksen toteutukselle.

Seurannan nelivuotissuunnitelmaan kirjattu ulkopuolinen evaluaatio on tärkeä avaus ja edesauttaa sitä, että toimeenpano käy vuoropuhelua kulloisenkin tulevan hallitusohjelman kanssa. Selonteon mukaan Agenda 2030 -ohjelman huomioimista lainvalmistelussa ja budjetoinnissa selvitetään, mutta konkretia jää puuttumaan.

- Eduskunnan roolin vahvistamiseksi neljän vuoden välein tehtävä evaluaatio tulisi käsitellä esimerkiksi selontekona.
- Johdonmukaisuuden takaamiseksi olisi tärkeää ottaa kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpano välittömästi osaksi lainvalmistelua ja budjetointia.

Lisätiedot
Tuuli Hietaniemi
Asiantuntija, ilmasto-oikeudenmukaisuus
tuuli.hietaniemi@kepa.fi
puh. 050 317 6686